

בית המשפט המחוזי בתל אביב - יפו בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

עמ"ש 8552-06-20 ש' נ' ש' (המנוח) ואח'

לפני כבוד השופט, סגן הנשיא שאל שוחט

כבוד השופטת עינת רביד

כבוד השופט נפתלי שילה

המערער

ד' ש'

ע"י עו"ד יוסי אשכנזי ממשרד הרצוג פוקס נאמן ושות'

נגד

המשיבים

1.א' א'

2.א' ש'

3.ד' ש'

ע"י עו"ד עודד שטייף ממשרד שטייף עברון ושות'

4. עו"ד מאיר הלר – מנהל עיזבון משותף

5. עו"ד רועי סידי – מנהל עיזבון משותף

פסק דין

השופט נפתלי שילה:

ערעור על החלטת בית המשפט לענייני משפחה מיום 26.4.20 (כב' השופט ארז שני בת"ע -16704-02-14) שבמסגרתה הורה על חלוקת עזבון אמם המנוחה של המערער והמשיבים 1-3 כפי חלקם בעיזבון, לרבות רישום רבע מכל המניות שבשתי חברות שמהוות חלק מהעיזבון, ע"ש כל אחד מארבעת היורשים.

א. רקע עובדתי

1. אמם המנוחה של המערער והמשיבים 1-3 (להלן: **המנוחה**) נפטרה בשנת 2013 ובהתאם לצו הירושה, ירשו ילדיה את עיזבונה בחלקים שווים – רבע לכל אחד (להלן: **העיזבון**).

2. בין הצדדים קיים סכסוך ארוך שנים כיצד יש לחלק את נכסי העיזבון ולצורך כך אף מונו המשיבים 4-5 למנהלי עיזבון המנוחה: המשיב 4 כנציג המערער והמשיב 5 כנציג המשיבים 1-3. העיזבון כולל מניות בשתי חברות, מזומנים ומיטלטלין. חלקו הארי של העיזבון הוא

בית המשפט המחוזי בתל אביב - יפו בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

עמ"ש 8552-06-20 ש' נ' ש' (המנוח) ואח'

מניות בחברות המחזיקות נכסי נדל"ן מניבים (41.7% ממניות חברה שמחזיקה נכס שמושכר לצדדי ג' וכן עוסקת במכירת חשמל באמצעות טרנספורמטורים וחווה סולארית וכן 100% ממניות בחברה שמחזיקה נכסים שמושכרים לצדדי ג').

3. ביום 27.7.14 הגישו מנהלי העיזבון בקשה למכירת דירת המגורים של המנוחה לאור הסכמת כל היורשים (להלן: **הבקשה למכירת הדירה**). בסעיף 5 לבקשה זו נאמר כי:

"...לאור הצורך בחלוקת העיזבון בין היורשים ולאור ההסכמה שהושגה לפיה היורש, ד' ש' [המערער – נ.ש], יקבל את חלקו בעיזבון במזומן, קיים הכרח לממש את הדירה ולהפכה למזומנים שיאפשרו את החלוקה באופן זה".

ביהמ"ש קמא נעתר לבקשה זו ואישר את מכירת הדירה.

4. הצדדים נחלקו ביחס לשווי יתרת העיזבון וביום 19.2.15 ניתן פסק דינו הראשון של ביהמ"ש קמא (להלן: **פסה"ד הראשון**) שקבע שעל מנהלי העיזבון לחלק בעין כל אחד מנכסי העיזבון כשהמשמעות ביחס למניות בחברות היא, שכל אחד מהיורשים יקבל רבע ממניות העיזבון בחברות שיירשמו על שמו. נקבע כי מנהלי העיזבון:

"יכולים הם להסתפק ברישום הבעלות היחסית בנכסים, תוך הותרה ליורשים לעת מצוא לבחור אם חפצים הם בפירוק השיתוף אם לא".

5. המערער לא השלים עם פסה"ד הראשון והגיש ערעור (להלן: **הערעור הראשון**). ביום 11.7.16 התקיים דיון בערעור (עמ"ש 45262-03-15) וביהמ"ש הציע מתווה להכרעה בערעור לפיו:

"לאחר שמיעת הטענות אנו סבורים שפסק הדין של ביהמ"ש קמא לוקה בחסר במובן זה שהוא לא דן באופן מובנה בכללי החלוקה שבחוק הירושה... אנחנו מציעים על רקע האמור להסכים שהערעור יתקבל במובן זה שפסה"ד יבוטל, והתיק יוחזר לביהמ"ש קמא. ביהמ"ש קמא ימנה מעריך, שיעריך את כל נכסי העיזבון בשתי שיטות ההערכה – הן זו שהמערער טוען לה והן זו שהמשיבים טוענים לה. המעריך יחווה דעתו איזה מתווה חלוקה/הערכה יעיל יותר, ממקסם את ערך העיזבון ואת החלקים של הצדדים בעיזבון... לאחר מתן ההערכה, ככל שהצדדים לא יגיעו להסכמה, ביהמ"ש יכריע מהי שיטת

בית המשפט המחוזי בתל אביב - יפו בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

עמ"ש 8552-06-20 ש' נ' ש' (המנוח) ואח'

1 ההערכה הנכונה, וכמו כן יוציא מלפניו פס"ד מנומק מהי דרך החלוקה בזיקה לכללי
2 החלוקה שבחוק הירושה...".

3
4 הצדדים הסכימו למתווה זה וניתן לו תוקף של פסק דין.

5
6 6. בהתאם לפסק הדין בערעור הראשון, התיק הוחזר לביהמ"ש קמא וביום 20.11.16 מינה
7 ביהמ"ש את רו"ח רונן קידר למומחה מטעם ביהמ"ש (להלן: **המומחה**) לצורך הערכת שווי
8 נכסי העיזבון. בהחלטה נוספת של ביהמ"ש קמא מיום 7.1.18 נקבע כי: **"אל יהא ספק, על**
9 **המומחה לבצע מלאכתו כך שיבוצעו הערכות לפי שתי השיטות אשר נזכרו בפסק דינו של**
10 **ביהמ"ש המחוזי"**.

11
12 7. בחודש דצמבר 2018 הגיש המומחה את חוות דעתו (להלן: **חוות הדעת**). המומחה העריך
13 את נכסי העיזבון לפי שיטת ההערכה של המשיבים בלבד והוא ציין שלא ביצע הערכה לפי
14 שיטת המערער, מאחר שלטענתו היא לא מתאימה. המומחה הציע בחוות הדעת שתי
15 חלופות לחלוקת העיזבון:

16
17 **החלופה הראשונה** - חלוקה שוויונית בעין של כל הנכסים ואולם חלופה זו תלויה בכך
18 שיתקבלו בחברות החלטות שיגבילו את שכרו של המשיב 3 כמנהל וייקבע מנגנון קשיח
19 לחלוקת דיוידנדים על מנת למנוע את קיפוח המיעוט - המערער. הודגש כי אם לא יתקיימו
20 שני תנאים מתלים אלו, אין לילך בדרך זו והיא עלולה לקפח את זכויותיו של המערער.

21
22 **חלופה שנייה** – חלוקה ספציפית של נכסי העיזבון שתביא להפרדה מלאה בין היורשים
23 ולפיה המערער יקבל סך של 4,884,097 ₪ וכל המניות של העיזבון בחברות יוותרו אצל
24 המשיבים.

25
26 8. לאחר שהמערער התריע שהמומחה לא מילא אחרי הוראות בית המשפט המחוזי בערעור
27 הראשון ולא ביצע תחשיב בהתאם לשיטתו, קבע ביהמ"ש קמא בהחלטתו מיום 7.7.19 כי:
28 על המומחה: **"להשלים את הדרוש בתוך 45 יום, לאמור לזכור ולפרט את האופציה שלא**
29 **נזכרה ונבחנה, תוך שאין אני מסתפק באמירה זו שאופציה זו אינה טובה וראויה"**.

30
31 9. במענה לשאלות ההבהרה ששלח המערער למומחה, השיב המומחה ביום 19.8.19 כי היה
32 עליו להעריך את שווי העיזבון לפי **"כלים מקצועיים ומקובלים"** ובחוות הדעת הוא פירט
33 את עמדת כל אחד מהצדדים ושיטתו והסביר מדוע הוא לא יכול לקבלם. לדבריו, אילו שני

בית המשפט המחוזי בתל אביב - יפו בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

עמ"ש 8552-06-20 ש' נ' ש' (המנוח) ואח'

הצדדים היו משתמשים בכלים מקצועיים מקובלים, לא היה הבדל בין שתי שיטות
ההערכה של הצדדים והתוצאה היתה "זהה או לפחות דומה". לדבריו שתי השיטות
"מתכנסות לתוצאה זהה או דומה כאשר משתמשים בכלים מקצועיים ומקובלים".
המומחה הדגיש כי בדק את שתי השיטות, הוא לא התעלם מהן והגיש לבית המשפט את
הערכתו המקצועית והנכונה לשיטתו.

10. ביום 26.4.20 ניתן פסק דינו של בית המשפט קמא (להלן: פסק הדין) שקבע בין היתר כי:

"...אין זה מוצדק על פי דין לחייב יורש בלא הסכמתו לרכוש את חלקו של המבקש ומכאן
שהקיץ הקץ על החלופה השנייה, בה לא חפץ... לדעתי, כל עוד יישארו הצדדים שותפים
בבעלות, גם על דרך "כל אחד וחלקו באימפריה", מובטח כי המדון והמחלוקות יימשכו...
למעשה הכפירות השונות של היורשים כולם במסקנות המומחה לעניין השווי... תומכות
כולן בדרך הפעולה היחידה אשר נותרה. לאמור, טענת שלושת היורשים האומרת חלק
25% לכל יורש כמצוות הדין ומי שירצה לפרק השיתוף, מוזמן למכור חלקו למרבה
במחיר... מורה אני למנהלי העיזבון לפעול למכר ומימוש כלל נכסי העיזבון, על דרך
רישום מניות כפי חלקי היורשים והבאת הצעת חלוקת הכספים, שיש צורך לחלקם, בפני
לצורך אישור".

11. המערער לא השלים עם פסק הדין והגיש ערעור.

ב. תמצית טענות המערער

1. כפי שפורט עוד בבקשה למכירת הדירה, היה מוסכם על כל הצדדים שיש לערוך ביניהם
הפרדה מוחלטת בנכסים, לאור הסכסוך החריף בין שני הצדדים הניצים. הדבר בא לידי
ביטוי גם בדיון שהתקיים בערעור הראשון, שבו הסכימו כל הצדדים שהאפשרות שבה בחר
ביהמ"ש קמא לחלוקת העיזבון דהיינו רישום כל המניות ע"ש הצדדים (רבע מהם לכל
אחד), היא האפשרות הכי פחות מועדפת על הצדדים (עמ' 1 שורות 10-14 לפרוטוקול קדם
הערעור מיום 20.10.15).

2. המומחה נמנע מלבצע הן את הוראת בית המשפט המחוזי בערעור הראשון והן את הוראת
בית המשפט קמא, שעה שנמנע ביועץ מלהעריך את שווי העיזבון לפי כל אחת מהשיטות
שהציגו הצדדים והוא ביצע הערכה אחרת לפי שיטתו שלו.

בית המשפט המחוזי בתל אביב - יפו בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

עמ"ש 8552-06-20 ש' נ' ש' (המנוח) ואח'

3. ביהמ"ש קמא לא מילא אחר הוראות בית משפט זה בפסק דינו בערעור הראשון, הוא לא
בחן את שיטות ההערכה של הצדדים ולא הכריע ביניהן. פסק הדין גם "עמום ורצוף
בסתירות פנימיות ואי בהירות וגם מסקנתו האופרטיבית נתונה לפרשנות".
4. לא ייתכן שמנהלי העיזבון יפעלו "למכר ומימוש כלל נכסי העיזבון" על דרך של "רישום
מניות". פסיקתו של ביהמ"ש קמא לפיה יבוצע רישום מניות בלבד, עומדת גם בסתירה
מוחלטת לקביעותיו שיש להורות על הפרדה מוחלטת בין הצדדים. היא גם סותרת את
פסיקת בית משפט זה בערעור הקודם שהורה שאין לפעול בדרך זו אלא על פי ההוראות
הקבועות בחוק הירושה תשכ"ה – 1965 (להלן: **חוק הירושה**).
5. המומחה נמנע במכוון מהערכת שווי העיזבון לפי שיטת המערער (DCF – **שיטת ערך
תזרים מזומנים**) ואף בחקירתו הוא אישר שלא ביצע הערכה לפי שיטה זו (עמ' 14
לפרוטוקול מיום 9.12.19 שורות 4-9 ו- 21-24) אלא לפי שיטת NAV (**שיטת ערך נכסי**)
שהיא השיטה המתאימה לדעתו.
6. פסק הדין שהורה על רישום המניות כפי חלקם של היורשים מנוגד להוראות סעיפים
112, 113, ו- 117(ג) לחוק הירושה שקובע שאין למסור נכס מנכסי העיזבון ליורש ללא
הסכמתו. רישום המניות על שם היורשים יותיר אותם שותפים בעל כרחם בחברות העיזבון
וזאת בניגוד למטרתו של ביהמ"ש לבצע ביניהם הפרדה מוחלטת ובניגוד להסכמת הצדדים.
7. שותפות כפויה זו תביא להתמשכות ההליכים המשפטיים בכל הקשור לניהול החברות.
הצדדים רבו אפילו על השאלה מה ייעשה בספר התורה ובאלבומי התמונות ששייכים
לעיזבון ולכן ברור שיש לבצע הפרדה מוחלטת ברכוש העיזבון. על פי הפסיקה, הדרך הנכונה
היא לממש ולמכור את הנכסים ולא להסתפק ולרשום אותם ע"ש היורשים.
8. גם בפירוק שיתוף של בני זוג שיש להם מניות בחברה נקבע שאין לחלק את המניות בין
הצדדים בעין אלא אחד מבני הזוג צריך לפדות את חלקו של בן הזוג השני במניות. קיים
חשש שתישלל ממנו ההנאה מפירות העיזבון והוא יקופח. גם כיום המערער מקופח עקב
התנהלותם של המשיבים בחברות.
9. על בית משפט זה להורות על מתווה חלוקה ברור וחד משמעי לחלוקת נכסי העיזבון באופן
שתושג הפרדה מוחלטת בין היורשים בהתאם לשווי העיזבון ביום החלוקה על פי קביעת
מומחה חדש ואובייקטיבי שימונה.

בית המשפט המחוזי בתל אביב - יפו בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

עמ"ש 8552-06-20 ש' נ' ש' (המנוח) ואח'

- 1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
- ג. תמצית טענות המשיבים 1-3**
1. פסק הדין הטמיע את הוראות בית משפט זה שניתנו במסגרת הערעור הראשון. המומחה הכריע שיש לשום את העיזבון לפי שיטת ההערכה שבה תמכו המשיבים (שיטת ערך נכסי) ולא בשיטת ערך תזרים המזומנים כפי שדרש המערער. המומחה הסביר בחקירתו מדוע בחר בשיטה אחרת, שונה מעמדת שני הצדדים (עמ' 24-25 לפרוטוקול חקירתו בביהמ"ש קמא מיום 9.12.19). המומחה הסביר שאם המערער היה מחשב לפי שיטתו על בסיס הנחות עבודה ראויות, התוצאה המתקבלת הייתה דומה מאוד לתוצאה לפי השיטה שהוא חישב לפיה – שיטת הערך הנכסי.
2. ביהמ"ש קמא קבע שאין לסטות מהמלצות המומחה, אימץ את חוות דעתו ואין כל מקום להתערב בקביעתו זו. בצדק קבע ביהמ"ש שרישום המניות ע"ש היורשים היא הדרך הטובה ביותר לחלוקת העיזבון, ממקסמת את שוויו ומאפשרת לצדדים להימנע ממחלוקות עתידיות. הוא אף נימק וקבע שחלוקה זו תואמת את הוראות חוק הירושה לפיהן אין לחייב יורש לרכוש נכס מיורש אחר. טענות המערער נועדו "לייצר טקטיקה של הפעלת לחץ" והדרך שנקבעה בפסק הדין עדיפה על הסתמכות על חוות הדעת, שספק אם יכולה לצפות את מצב החברות האמיתי במיוחד בימים אלו לאור משבר הקורונה.
3. העובדה שבסופו של דבר ביהמ"ש קמא חזר על פסק דינו הראשון היא תוצאה מתחייבת ואינה נוגדת את סעיף 117(ג) לחוק הירושה. הוראה זו קובעת שאין למסור "נכס אחד" לכמה יורשים ללא הסכמתם ואולם ביהמ"ש קמא לא מסר שום נכס אחד להחזקת כמה יורשים. המניות שנמסרו למערער הן נכס שלם והוא הבעלים היחיד בהן. הוא יכול לעשות בהן ככל העולה על רוחו לרבות למכור אותן. בית המשפט קבע שכל יורש יקבל רבע מהמניות ללא שותפים אחרים והם יירשמו על שמו של כל אחד מהם ולכל אחד מהם יהיה מקבץ מניות נפרד. בצדק קבע ביהמ"ש קמא שדרך חלוקה זו היא הפשוטה וההוגנת ביותר ומשיאה את הערך הגבוה ביותר לכל אחד מהיורשים.
4. ביהמ"ש קמא הגן על עיקרון השוויון בירושה ומנע מהמערער לכפות על המשיבים חלוקת עיזבון בצורה שהוא יקבל חלק יותר גדול בעיזבון. ביחס לחברה אחת שבה כל היורשים יחדיו הם בעלי מניות מיעוט (סה"כ 41.7 אחוז מהמניות בחברה זו) ממילא השליטה בה לא נמצאת בידיהם. גם בחברה השנייה שיש לעיזבון - שמחזיק ב - 100% מהמניות בה - אין משמעות לכך שלמערער יש מניות מיעוט, מאחר שהחברה רק משכירה נכסי נדל"ן ומחלקת את רווחיה לבעלי המניות מידי שנה.

בית המשפט המחוזי בתל אביב - יפו בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

עמ"ש 8552-06-20 ש' נ' ש' (המנוח) ואח'

1
2 5. המשיבים עצמם "אינם דבוקה" אחת ואין ביניהם הסכמה בדבר התנהלותם כגוש שליטה.
3 כל יורש קיבל רבע מהמניות ולאף יורש אין מניות שליטה. נכסי העיזבון חולקו בעין
4 בהתאם לסעיף 112 לחוק הירושה ואין כל עילה להתערב בפסק הדין. מקרה דנן דומה
5 למקרה שבו יורשים ירשו בית משותף שיש בו מספר דירות וחלוקת העיזבון נעשית
6 באמצעות רישום כל דירה על שם יורש אחר. כשם שבית המשפט לא מתחשב בכך שבעלי
7 הדירות ניצים זה לזה, הוא הדין למקרה דנן.

8
9 6. אם כל נכסי העיזבון יימכרו, תהיה פגיעה "דרמטית" בשווי העיזבון עקב חבויות מס
10 אדירות. גם המערער בעצמו התנגד למכירה. מכאן שרישום חלקי היורשים בעיזבון בשווה
11 כפי שנקבע בפסק הדין, היא החלופה הטובה ביותר והיא הכי הוגנת. לכן, יש לדחות את
12 הערעור ויש לשים סוף למלחמת ההתשה של המערער במשיבים.

13
14 **ד. תמצית טענות המשיב 4**

15
16 1. יש לקבל את טענות המערער. יש לבצע חלוקת עיזבון תוך הפרדה בין היורשים הניצים
17 שכבר הסכימו על חלוקת העיזבון על בסיס עקרון של הפרדה ביניהם. זו גם המדיניות
18 המשפטית הראויה. הותרת היורשים "אחוזים וכרוכים זה בזה" תגביר את המחלוקות
19 והסכסוכים שבין הצדדים ויש להביא להפרדה מוחלטת ביניהם.

20
21 2. פסק הדין מחזיר את הצדדים ל"אותה הנקודה" שבה היו בעת מתן פסק הדין הראשון ודי
22 בכך להצדיק את קבלת הערעור. לכן, יש להעמיד את המניות להתמחרות פנימית בין
23 היורשים והמרבה במחיר יזכה במניות. אם לא יימצא אף אחד מהיורשים שיהיה מעוניין
24 לרכוש את חלקו של המערער, יועמדו הנכסים למכירה בהתמחרות חיצונית. אופן זה של
25 חלוקה בהתמחרות פנימית נערך ביחס לשטיחים של העיזבון בהצלחה רבה.

26
27 3. על רקע ההכרה שקיים סכסוך קשה בין היורשים, הוסכם עוד בראשית ההליך, במסגרת
28 הבקשה למכירת הדירה, שהמערער יקבל את חלקו בעיזבון במזומן או באופן אחר שיגשים
29 את עיקרון ההפרדות. גם בבקשת מנהל העיזבון מטעם המשיבים 1-3, עו"ד סידי מיום
30 16.11.14 לחלוקת העיזבון, הציע עו"ד סידי שהמערער יקבל את חלקו במזומן או לחלופין
31 שיועבר אליו נכס מניב אחד של אחת מחברות העיזבון בתוספת מזומנים. המשיבים 1-3
32 הודיעו בתגובתם מיום 11.1.15 שהם מסכימים להצעה זו.

33

בית המשפט המחוזי בתל אביב - יפו בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

עמ"ש 8552-06-20 ש' נ' ש' (המנוח) ואח'

4. ביהמ"ש קמא קבע שוב את אותה הכרעה אופרטיבית לפיה העיזבון יחולק על דרך רישום המניות בעין ע"ש היורשים, בניגוד גמור לפסק הדין בערעור הראשון המורה לו להכריע איזו שיטת הערכה של העיזבון היא הנכונה וכיצד יש לחלק את העיזבון לאור חוק הירושה.
5. דרך הילוכו של ביהמ"ש קמא בפסק הדין אינה בהתאם להוראות בית משפט זה שניתנו בערעור הראשון. שהרי, לשם מה הורה בית המשפט בערעור הקודם למנות מומחה להערכת שווי העיזבון אם ממילא מבוצעת חלוקה בעין של המניות? בית המשפט קמא אף טעה שלא קיבל אף אחת מחלופות המומחה ובחר בדרך שלישית בניגוד להלכה לפיה לא יסטה בית המשפט מהמלצות מומחה שמינה אלא במקרים חריגים. העובדה שכל היורשים הסתייגו ממסקנות המומחה לא מצדיקה סטייה מהמלצותיו. מה גם, שביהמ"ש עצמו ציין שמרבית היורשים לא סוברים שיש לפסול כליל את חוות הדעת. ביהמ"ש קמא אף לא נתן טעם ממשי מדוע סטה מהחלופה השנייה שהציע המומחה ולכן יש לקבל את הערעור.
- ה. תמצית טענות המשיב 5**
1. יש לדחות את הערעור. המערער לא יסכים "לשום קביעת שווי ולשום שיטת חלוקה". כל רצונו לכפות על יתר היורשים אופן חלוקה שיקפח אותם ויעבור אליו במזומן סכום גבוה משמעותית משווי חלקו בעיזבון בפועל. אכן, בעבר המשיבים 1-3 הסכימו עקרונית "לבחון בקשה זו בחיוב" ואולם המערער מנסה לסחוט אותם ולקבל מיליוני ₪ נוספים מעבר לחלקו בעיזבון.
2. חלוקת העיזבון כפי שנקבעה בפסק הדין לא תביא להנצחת הסכסוך. מדובר בחברות שאינן פעילות עסקית והן רק מחזיקות נכסי מקרקעין המושכרים לצדדים שלישיים ובחברה אחת יש גם הכנסה מוגבלת מפעילות של ייצור חשמל. "אין כל ניהול של החברות ואין כל חשש לקליעת החברות למבוי סתום ניהולי".
3. לא נפל כל פגם בחוות דעת המומחה. המומחה הבהיר שבחן אף את שיטתו של המערער ואולם יישום השיטה על ידו אינה נכונה. חלוקת העיזבון שנקבעה בפסק הדין תואמת את הוראות סעיף 112 לחוק הירושה שקובע ששעה שניתן לחלק נכסים בעין ללא מכירתם, זו הדרך העדיפה. באופן זה אף ייחסך מהיורשים תשלום מס בסכומים גבוהים.
4. המתווה שקבע ביהמ"ש קמא מיטב עם כל היורשים וכל יורש יקבל רבע מכל נכס ואף אחד לא יקופח. דווקא המתכונת שמבקש המשיב 4 לנקוט בה – מכירת נכסי העיזבון – תביא

בית המשפט המחוזי בתל אביב - יפו בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

עמ"ש 8552-06-20 ש' נ' ש' (המנוח) ואח'

לנוק כספי רב לכל היורשים עקב חבויות המס שיוטלו. אין כל הכרח לבקש פירוק של החברות. במידה ומי מהיורשים ירצה, הוא יוכל למכור את מניותיו בשוק החופשי.

1. דיון והכרעה

1. לאחר עיון בטענות הצדדים בכתב ובעל פה, אני סבור שיש לקבל את הערעור.

2. אף אם המומחה לא ביצע במדויק את הוראות בית משפט זה בפסק דינו בערעור הראשון ואף את הוראות בית המשפט קמא, הוא ביצע הערכת שווי מקצועית, שאף ביהמ"ש קמא לא ראה לנכון לפסול אותה, ובצדק. המומחה הסביר הן בחוות הדעת והן בתשובתו לשאלות ההבהרה, מדוע לדעתו כל אחד מהצדדים לא יישם נכון את השיטה שדגל בה. הוא אף קבע שאם הצדדים היו משתמשים "בכלים מקצועיים מקובלים", שתי השיטות היו מביאות לתוצאה זהה. לכן, העובדה שהמומחה לא ביצע את "הניסוי" והכין תחשיב לפי שיטת המערער, לא גורעת מכך שמהותית המומחה מילא את המשימה שלשמה הוא מונה: בחינת שיטות ההערכה של שני הצדדים ומתן הערכה מקצועית מטעמו. כפי שציין המומחה בחקירתו (עמ' 14 שורות 7-9):

"בכתב המינוי שלי היה לקחת את שיטת התובע, שיטת הנתבעים, להציג אותם, להעיר הערות מקצועיות ובעקבות זה הערתי את ההערות שלי והגעתי למסקנה ששיטת הנאב היא הנכונה, לא זו שעשו הנתבעים, אלא כפי שאני חשבתי לעשות ואני חושב שזה המינוי שלי".

לכן, אף אם אקבל את עמדת המערער שהיה על המומחה לחשב את נכסי העיזבון גם לפי שיטת תזרים המזומנים ולבצע הערכה לפי הכלים המקצועיים הנכונים לדעתו במסגרת שיטה זו, אין הדבר מביא לפסילת חוות הדעת. מהותית, המומחה מילא את המשימה שלשמה מונה: הוא ביצע הערכת שווי אובייקטיבית והציע שתי דרכים לחלוקת העיזבון.

3. אף ביהמ"ש קמא בפסק דינו קבע ביחס לחוות הדעת כי: "לא הייתי מוצא בה כשלעצמה מום המחייב פסילתה" ואף מנהלי העיזבון "ומרבית היורשים" לא סבורים שיש לפסול אותה (סעיפים 40-41 לפסק הדין). המשמעות היא, שקיימת חוות דעת מומחה של ביהמ"ש שיש לפעול לפיה ואין לסטות ממנה.

בית המשפט המחוזי בתל אביב - יפו בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

עמ"ש 8552-06-20 ש' נ' ש' (המנוח) ואח'

- 1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
4. ברם, ביהמ"ש קמא בחר שלא לאמץ אף לא אחת משתי החלופות שהציע המומחה והוא שב על עמדתו כפי שנקבעה בפסק הדין הראשון, לפיה, יש לבצע חלוקה בעין של הנכסים.
5. בכל הכבוד, לא ניתן להסכים עם דרך הילוכו של ביהמ"ש קמא. שהרי, כעולה מפסק הדין בערעור הראשון, המטרה של מינוי המומחה היתה להביא בפני הצדדים ובפני ביהמ"ש הערכת שווי של מומחה שאף יציע דרכים לחלוקת העיזבון. ברם, ביהמ"ש קמא התעלם למעשה מדיון בחלופות השונות שהציע המומחה וחזר לגישתו המקורית לפיה יש לחלק את העיזבון באמצעות רישום המניות ע"ש ארבעת היורשים, וזאת מבלי שניתנו נימוקים מדוע לא יאמץ ביהמ"ש אחת מהחלופות שהוצעו ע"י המומחה שמונה על ידו. מדוע היה צורך להמתין עוד כמה שנים ולשלם שכר טרחה למומחה, אם למעשה "חוזרים לנקודת הפתיחה" של חלוקה בעין? הרי בערעור הקודם קבע בית משפט זה שאין ללכת בדרך זו שאף היתה מנוגדת לרצון היורשים עצמם, שהמחלוקת העיקרית ביניהם היתה מה שווי העיזבון ולשם כך מונה המומחה.
6. החלופה הראשונה שהציע המומחה היתה רישום המניות בעין ע"ש היורשים, בכפוף לתנאים מתלים שאמורים להבטיח שזכויותיו של המערער לא ייפגעו ולא יהיה מצב שיאפשר עושק המיעוט. ברם, ביהמ"ש קמא אימץ למעשה חלופה זו בלי התנאים היסודיים שנקבעו בה. באופן זה ומשלא הוכח שהמשיבים 1-3 ביצעו את ההחלטות הנדרשות בתקנוני החברה, משמעות פסק הדין היא שהמערער למעשה קופח. שכרו של המשיב 3 לא הוגבל ולא נקבע מנגנון לחלוקת דיווידנדים. ביהמ"ש קמא בחר למעשה בחלופה המנוגדת לחלוטין לעמדת המומחה שהוא מינה וזאת ללא כל נימוק.
7. משהמשיבים 1-3 לא המציאו כל אסמכתא כי ביצעו עד היום את הנדרש בחברות כפי שדרש המומחה בחלופה הראשונה, ברור שאין לאמצה והיא "יורדת מהפרק".
8. לא ברור כיצד מחד מדגיש ביהמ"ש קמא כי: **"טוב יעשו אם לא יישארו היורשים בקשר כלכלי כלשהו עמו"** וכי: **"כל הצדדים מסכימים כי יחסיהם עכורים וגרועים וכל אחד מחפש לו דרך פעולה שלא תתלה אותו בשיתוף עם זולתו"** ומאידך הוא השאיר אותם שותפים בחברות. אין שום הצדקה להביא את הצדדים לניהול הליך משפטי חדש של פירוק שיתוף, דבר שיגזול מהם משאבים רבים ומיותרים ולא לפרק את השיתוף כאן ועכשיו.

בית המשפט המחוזי בתל אביב - יפו בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

עמ"ש 8552-06-20 ש' נ' ש' (המנוח) ואח'

9. נותר אם כן לדון בחלופה השנייה שהציע המומחה, לפיה המערער יקבל את חלקו מיתר היורשים במזומן, במתכונת שפירט המומחה בחוות דעתו. אפשרות זו, של תשלום חלקו של המערער במזומן, הוסכמה במפורש בעבר ע"י המשיבים 1-3.
10. כמפורט לעיל, כבר בבקשה למכירת הדירה צוין ע"י המשיב 5 שהיורשים הסכימו שחלקו של המערער ישולם לו במזומן. גם בבקשת מנהל העיזבון מטעם המשיבים 1-3, עו"ד סידי, מיום 16.11.14 לחלוקת העיזבון, הציע עו"ד סידי שהמערער יקבל את חלקו במזומן או לחלופין שיועבר אליו נכס מניב אחד של אחת מחברות העיזבון בתוספת מזומנים. המשיבים 1-3 הסכימו לכך ובתגובתם מיום 11.1.15 הודיעו שהבקשה מקובלת עליהם. בסעיף 23 לתגובתם הם טענו כי: **"יש לחלק את העיזבון באופן שמלוא חלקו של המשיב 1 בנכסי העיזבון – 25% מן העיזבון – יועבר לו במזומן"**. דהיינו, המשיבים 1-3 הסכימו במפורש לעקרון זה והציעו דרכים ליישומן והם אף טענו בסעיפים 25-28 לתגובתם הנ"ל כי: **"פתרון זה הנו הטוב ביותר נוכח העובדה שלאור עמדותיו של המשיב 1 כלפי המערערים, לא ניתן יהיה לנהל במשותף נכסים או חברות והדבר רק יוביל להמשך ההתדיינות בין היורשים. העברת מזומן בגובה 25% משווי העיזבון לידי משיב 1 תאפשר לעומת זאת הפרדה בין המשיבים למשיב מס' 1... לאור היחסים הבלתי תקינים בעליל (לשון המעטה) שבין המשיב 1 לבין המשיבים 2-4, פתרון החלוקה המוצע, דהיינו תשלום שווי חלקו של משיב 1 במזומן, הנו המתבקש כדי להפחית את החיכוכים והמחלוקות בין הצדדים"**.
11. קיימת אם כן הודאת בעל דין מפורשת מטעם המשיבים 1-3 לפיה לא רק שהם מסכימים שהדרך הנכונה לחלוקת העיזבון היא באמצעות תשלום מזומן למערער, אלא שזו הדרך היחידה למנוע המשך מריבות והתדיינויות בין הצדדים.
12. סעיף 117 (ג) לחוק הירושה קובע כי:
- "אין למסור נכס אחד ליורשים אחדים בלי הסכמתם"**.
- א"מ, פרופ' שילה ז"ל, בספרו **פירוש לחוק הירושה**, כרך שלישי, עמ' 325 (להלן: **פירוש לחוק הירושה**) אומר כי:
- "רעיון אחד כללי בוקע מתוך סעיף 117: בשום פנים ואופן אין למסור נכס מנכסי העיזבון ליותר מאדם אחד אלא אם כן הסכימו ביניהם לקבלו יחד... עולה מעיון בסימן ד' כולו**

בית המשפט המחוזי בתל אביב - יפו בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

עמ"ש 8552-06-20 ש' נ' ש' (המנוח) ואח'

שירותים שאינם מעוניינים לרשת נכסים בצוותא לא יוכרחו להיות שותפים בנכס על כורחם. כך עולה גם מסעיפים 111-113 הקובעים שכשאין הסכמה לשיתוף בנכסי העיזבון בית המשפט חייב לפעול בדרך שתביא להפרדה גמורה בין היורשים בנכסים. בסעיפים אלה יש קביעות מפורטות לגבי הדרך שהעיזבון יחולק במטרה לגרום לכך ששום יורש לא יחויב בניגוד לרצונו להפוך ליורש נכס במשותף עם יורש אחר. מגמה זו עולה ברורות גם מחוקי המקרקעין והמיטלטלין".

13. כפי שציין פרופ' ויסמן ז"ל בספרו דיני קניין – בעלות ושיתוף (עמ' 134-135 שאוזכרו שם בהערת שוליים 1):

"הגישה המסורתית מתייחסת אל בעלות משותפת כאל אורח נסבל גרידא ולא כאל אורח רצוי. השיתוף משמש קרקע נוחה לריב ולמדנים בין הבעלים המשותפים... שיטות המשפט נואשו מן התקווה להשליט הרמוניה בין בעלים משותפים המסוכסכים זה עם זה, על ידי קביעת כללי התנהגות עבורם, תוך השארת יחס השיתוף על מכונו. תחת זאת אומצה מדיניות של הקלה על פירוק השיתוף כמוצא לבעלים משותפים שהסכמה אינה שורה ביניהם".

14. אין בידי לקבל את טענת המשיבים 1-3 לפיה מאחר שכל מניה היא נכס בפני עצמו, למעשה כל אחד מהיורשים שולט לבדו במניות ואין כל שיתוף ביניהם. מדובר בטענה מלאכותית וטכנית שלא משקפת את המצב האמיתי לאשורו. אכן, מניה היא נכס עצמאי ונפרד. ברם, למעשה, המניה היא כלי משפטי שבאמצעותו שולטים בעלי המניות בנכס אחד – החברה. לכן, מהותית, אחזקת כל היורשים במניות החברות גורמת לכך שלמעשה הם שולטים יחדיו בחברה. טענת המשיבים 1-3 יכולה להתקבל שעה שמדובר בחברה ציבורית שאז למעשה כל מניה היא נכס סחיר לחלוטין. שונה הדבר שעה שמדובר בחברות משפחתיות כמו במקרה דנן, גם אם בחברה אחת יש בעלי מניות נוספים שאינם מבני המשפחה. בחברות שהעיזבון דנן מחזיק, לא ניתן לאמר שלמעשה רישום המניות ע"ש כל אחד מהיורשים יוצר חלוקה, ולמעשה המערער ממשיך להיות שותף ב"נכס משותף" – החברות, בעל כורחו, שעה שהוא חשוף לעושה המיעוט.

15. ניתן להקיש לענייננו מההלכות שנקבעו ביחס לפירוק שיתוף או איזון משאבים בין בני זוג בחברות משפחתיות. [בתמ"ש 20644/96 סטריק נ' סטריק](#) (9.2.04) דן כב' השופט גייפמן בשאלה זו וקובע שבחברה משפחתית קטנה "המהווה מעין חברת יחיד" אין לחלק את המניות בעין אלא יש להורות לבעל המניות להעביר לבת זוגו את שווי המניות ליום הפירוד,

בית המשפט המחוזי בתל אביב - יפו בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

עמ"ש 8552-06-20 ש' נ' ש' (המנוח) ואח'

בתוספת ריבית והצמדה כחוק. הטעמים לכך הם שלושה. האחד: בחברה משפחתית קטנה רישום מחצית המניות ע"ש האישה "עלול להביא למריבות אין סופיות בהפעלת החברה ולשיתוק פעילות החברה". השני: הדבר עלול להביא לכך "ששווי זכויות האישה בחברה ירד ערכם כתוצאה מדפוסית התנהגות שינקוט הבעל". הנימוק השלישי הוא, שהסדר ממוני הקושר את בני הזוג לאחר הפירוד אינו רצוי וראוי ללכת "בדרך של חלוקה מהירה, שלמה וסופית של רכוש בני הזוג".

בבע"מ 1681/04 פלונית נ' פלוני (18.1.05), עסק כב' השופט רובינשטיין בסוגיה זו והוא קבע תוך אזכור פסק הדין הנ"ל כי:

"מובן כי על הדברים להבחן לפי נסיבות החברה, ולא הרי חברה משפחתית שבה בן זוג אחד בלבד... כהרי חברה שבה שני בני הזוג פעילים... ואכן, בגין שיקולים מעין אלה פסקו בתי המשפט, במקרים מספר, כי את הלכת השיתוף יש ליישם על ידי תשלום שוויון של מניות החברה נכון למועד הפירוד".

ראו גם: [תמ"ש 17481/04 א.ב. נ' נ.ב.](#) (30.3.08) שבו נקבע כי: "ככלל ובהעדר נימוק משכנע, כמו מעורבות בני הזוג שניהם בעסק ורצון שניהם לנהל, תוך קיום יחסים טובים ביניהם גם לאחר שנפרדה חבילת הנישואין... וכאשר אחד מבני הזוג מנהלה והשני לא מעורב, יעשה פירוק השיתוף בין בני הזוג בזכויותיהם בחברה על דרך תשלום כספי מבן הזוג הפעיל בחברה לזה שאיננו פעיל בה".

16. מקרה דנן, אינו דומה למקרה שבו ירשו כמה יורשים בניין שבו יש כמה דירות והם מחלקים את העיזבון באמצעות רישום כל דירה ע"ש יורש אחר בפנקס הבתים המשותפים, כפי שטוענים המשיבים 1-3. כפי שהסביר המומחה כשהציע את החלופה הראשונה, במקרה דנן, כל עוד לא יוגבל שכרו של המשיב 3 שמנהל אחת מהחברות וכל עוד לא ייקבע מנגנון הגון, קבוע וסקוף לחלוקת דיווידנדים, קיים חשש ממשי לקיפוחו של המערער, שעה שהמשיבים 1-3 פועלים "כדבוקה אחת".

17. כפי שאף צוין בפירוש לחוק הירושה (עמ' 289):

"נדמה שגם אם מדובר בחברה בע"מ שבעלי המניות הם המחזיקים בנכס שנרשם בחברה בע"מ, יש להרים את המסך ולחלק את הנכס על פי סעיף 113 אם הנכס עצמו אינו בר

בית המשפט המחוזי בתל אביב - יפו בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

עמ"ש 8552-06-20 ש' נ' ש' (המנוח) ואח'

חלוקה. אמנם, מבחינה פורמלית, אפשר לחלק את המניות בין היורשים אולם
פונקציונלית אלה הם מחזיקים משותפים בנכס שאינו בר חלוקה".

18. כפי שפירט ביהמ"ש קמא בפסק דינו, היורשים צהובים זה לזה ונמצאים במחלוקות בלתי
פוסקות זמן רב. גם הצדדים עצמם מודים בכך. לכן, אין מנוס מביצוע חלוקה שתביא
להפרדה מוחלטת בין היורשים הניצים. במקרה דנן, יש לפעול כפי שנקבע בר"ע 535/85
משיח שם טוב ואח' נ' אריה צוק, עו"ד ואח', פ"ד לט (4) 755 בעמ' 756 :

"... מכירת הנכס היא הדרך הראויה, שעל פיה יש לפעול במקרה דנן, ויש לבכרה על פני
רישומו של הנכס על שם כל היורשים... רישום הנכס יביא לכך שאם חלק מן היורשים
יבקשו לממש את זכויותיהם בנכס, ייזקקו הם לפנות להליך של פירוק השיתוף, אשר
בנסיבות העניין, יארך זמן רב ויחייב הוצאות מרובות".

19. לפיכך, משלא ניתן לבצע חלוקה בעין של המניות כפי שהציע המומחה בחלופה הראשונה,
יש לאמץ את החלופה השנייה ולאפשר למשיבים 1-3 לרכוש את חלקו של המערער בעיזבון
לפי השווי שקבע המומחה בחוות דעתו. יודגש כי בסיום הדיון, הודיע ב"כ המערער כי הוא
מסכים לחלופה השנייה ובלבד שיהיה עדכון של חוות דעת המומחה (עמ' 8 שורה 33).

20. אכן, חלף זמן מאז שניתנה חוות הדעת בחודש דצמבר 2018 ואולם, אני סבור שאין מקום
להורות על עדכון חוות הדעת ע"י המומחה, דבר שיביא לעיכוב בביצוע חלוקת העיזבון לעוד
זמן ממושך (הזמן הנחוץ למומחה לעריכת העדכון, שאלות הבהרה, חקירה, סיכומים וכו')
ומן הראוי להוסיף הצמדה וריבית כחוק להערכת המומחה ממועד מתן חוות הדעת ועד
התשלום בפועל.

סעיף 109 לחוק הירושה קובע שנכסי העיזבון יחולקו בין היורשים לפי שווים בזמן
החלוקה. ברם הסעיף אינו קובע כיצד מעריכים את הנכסים אלא מהו התאריך הקובע לגבי
ההערכה (פירוש לחוק הירושה בעמ' 275). בנסיבות מקרה דנן, אני סבור כי שיטת ההערכה
הנ"ל היא הראויה.

21. ככל שהמשיבים לא ישלמו את חלקו של המשיב בעיזבון על פי הערכת המומחה בצירוף
ריבית והצמדה כחוק בתוך 90 יום מהיום, יוצאו כל מניות החברות למכירה בשוק החופשי
למרבה במחיר בהתאם לסעיף 113 לחוק הירושה. כפי שנקבע בעמ"ש 49602-02-14 ר' א'
א' נ' עזבון המנוח ח' ס' א' א' (9.5.17) :

בית המשפט המחוזי בתל אביב - יפו בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

עמ"ש 8552-06-20 ש' נ' ש' (המנוח) ואח'

"כאשר נכזבה התוחלת לחלק את נכס העיזבון בעין לפי [סעיף 112 לחוק הירושה](#), רכישת הנכס על ידי אחד היורשים אינה מסורה לשיקול דעת בית המשפט, אלא בידיו של כל יורש החפץ בכך זכות מוקנית לביצוע החלוקה בדרך של רכישת הנכס במחיר מרבי מבין המחירים שהציעו יתר היורשים, ולא מתחת למחיר השוק, כמצוות [סעיף 113\(א\) לחוק](#). עומד על כך פרופ' ויסמן, בספרו הנ"ל (עמ' 311, 315):

"אינה דומה חלוקת נכסי עיזבון בין יורשים לחלוקת נכס שבבעלות משותפת שלא בין יורשים... בחלוקה של נכסי עיזבון משותפים, הנעשית על פי הוראות [חוק הירושה](#), תשכ"ה-1965, נקט המחוקק עמדה שונה מזו שנקט בחוק [\(המקרקעין\)](#). ליורשים הוענקה זכות קדימה ברכישת נכסי העיזבון, בטרם יועמדו הנכסים למכירה פומבית".

...הזכות החוקית העומדת לכל יורש למנוע מכירה פומבית של נכס עיזבון אותו ירשו מספר יורשים, באמצעות הצעת מחיר המגיע למחיר השוק של הנכס, מועילה גם לחיסכון במס שבח מקרקעין ([סעיף 5\(ג\) לחוק מיסוי מקרקעין \(שבח ורכישה\)](#), תשכ"ג-1963). יתירה מזו: זכותו האמורה של היורש משפיעה גם על מחיר המכירה של הנכס, בהשוואה למחיר שעשוי להתקבל בעדו במסגרת מכירה פומבית. תוצאה זו נובעת מהוראת [סעיף 113\(א\) לחוק הירושה](#) כי הנכס (שלא ניתן לחלקו בעין או שמכירה בעין תגרום להפסד ניכר מערכו) "יימסר ליורש המרבה במחירו, ובלבד שלא יפחת ממחיר השוק". סכום הרצפה של מכירת הנכס ליורש הוא אפוא "מחיר השוק", גם אם במסגרת מכירה פומבית ניתן לקבל בעד הנכס מחיר גבוה עוד יותר".

22. [העולה מן המקובץ](#): אציע לחבריי לקבל את הערעור, לבטל את פסק דינו של ביהמ"ש קמא ולקבוע כי על המשיבים 1-3 לשלם למערער את חלקו בעיזבון בהתאם להערכתו של המומחה בתוספת ריבית והצמדה כחוק, בתוך 90 יום. ככל שהמשיבים 1-3 לא ייעשו כן, יוצאו למכירה באמצעות מנהלי העיזבון כל מניות חברות העיזבון בשוק החופשי למרבה במחיר שלא יפחת מהערכת המומחה ותמורתן תחולק בין הצדדים בחלקים שווים.

כמו כן, אציע לחייב את המשיבים 1-3 בהוצאות המערער בסך של 40,000 ₪ ולהורות שהערובה שהפקיד המערער על פירותיה תושב למערער באמצעות באי כוחו.

בית המשפט המחוזי בתל אביב - יפו בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

עמ"ש 8552-06-20 ש' נ' ש' (המנוח) ואח'

נפתלי שילה, שופט

השופט שאול שוחט, סגן הנשיא – אב"ד:

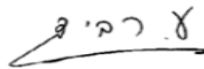
אני מסכים.

שאול שוחט, שופט
סגן הנשיא, אב"ד

השופטת עינת רביד:

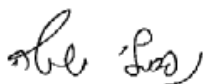
אני מסכימה.

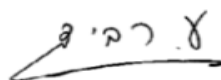

עינת רביד, שופטת

הוחלט כאמור בפסק דינו של כב' השופט נפתלי שילה.
פסק הדין מותר לפרסום בכפוף להשמטת פרטים מזהים.

ניתן היום, כ"ח אייר תשפ"א, 10 מאי 2021, בהעדר הצדדים.

בית המשפט המחוזי בתל אביב - יפו בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

עמ"ש 8552-06-20 ש' נ' ש' (המנוח) ואח'

נפתלי שילה, שופט

עינת רביד, שופטת

שאול שוחט, שופט, סגן הנשיא
אב"ד

1
2
3
4